

N:o 31.

Ank. till Riksd. kansli den 10 mars 1905, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring af 21 § i lagen angående sparbanker den 29 juli 1892.

Lagutskottet har till förberedande behandling fått emottaga en inom Första Kammaren af herr greve *Levenhaupt* väckt motion, n:o 8, så lydande:

»Konungens befallningshafvande har, enligt § 21 i lagen angående sparbanker den 29 juli 1892, fått sig ålagdt att öfva tillsyn öfver sparbank och för sådant ändamål själf eller genom ombud verkställa undersökning af sparbanks förvaltning; i sammanhang hvarmed stadgats, att, då undersökning verkställes genom ombud, detta ombud skall åtnjuta arfvode af allmänna medel efter de grunder, Konungen bestämmer. Undersöker man vidare, hvilka föreskrifter i sådant afseende lämnats, så inhämtas af nådiga cirkuläret den 18 november 1892, att ombudet, vare sig därtill förordnats tjänsteman eller enskild person, skall för uppdraget åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning enligt tredje klassen af nådiga resereglementet den 11 februari 1881.

Det vill synas, som om sparbankslagens bestämmelse om »arfvode» för granskningsuppdraget icke genom ofvanberörda nådiga cirkulär kommit i tillämpning. För så vidt som begreppet arfvode utmärker ersättning för arbete eller uppdrag af mer eller mindre tillfällig beskaffenhet, och då resekostnads- och traktamentsersättning väl icke innebär annat än godtgörelse för de med resa till och från samt uppehåll på en plats förbundna, oundgängliga kostnader — hvilka, därest sådan ersättning icke utginge, skulle drabba förrättningsmannens egen kassa — kan jag icke finna, att nådiga cirkuläret den 18 november 1892 meddelat de bestämmelser, som i 21 § sparbankslagen åsyftats.

Om nyttan och vikten af Konungens befallningshafvandes inspektion öfver sparbankerna torde inför Riksdagen icke behöfva mycket ordas. För hvar och en nitisk sparbanksstyrelse står det klart, att den mera officiella granskningen, vid sidan af sparbankens egen revision, är ägnad att göra

sparbankslagens anda och rätta förstånd lefvande för och verklig vid sparbankens förvaltning. Allra helst där Konungens befallningshafvandes ombud har flera sparbanker under sin inspektion, har ombudet genom därvid sig erbjudande iakttagelser, sammanställningar och jämförelser tillfälle att förekomma eller undanröja ensidigheter och slentrianmässiga förfaringsätt, hvilka eljest lätt insmyga sig och som kanske alldeles undgå bankens egna revisorer. Ja, det gifves verkliga förvaltningsfel, för hvilka bankens revisorer icke haft öppen blick, vare sig att sådant berott af undfallenhet eller af bristande insikt, men som däremot icke undgått anmärkning vid den objektiva granskning, som Konungens befallningshafvandes ombud utöfvat.

Men skall ett så allmännyttigt gagn beredas genom den offentliga inspektionen, ligger det makt uppå, att de för ändamålet anlidade personer besitta icke allenast det borgerliga anseende, som fordras för att deras utlåtanden skola hos sparbankernas målsmän vinna önskvärd hänsyn, utan ock framför allt de kunskaper, den erfarenhet och den praktiska blick, som äro oundgängliga för en lycklig lösning af den ombuden förelagda uppgift.

Att så beskaffade personer kunnat af myndigheterna vinnas för ifrågasvarande uppdrag, änskönt detsamma icke hittills varit förenadt med något arfvode, det skall ej förnekas. Ett uppoffrande intresse och nitälskan för uppgiften torde i dessa fall förmått sådana män att mottaga uppdraget; men i regel står den verkliga förmågan icke till buds utan ett skäligt arfvode.

Om man således torde böra medgifva, att arfvode för uppdragets utförande är af nöden, lärer dock med skäl kunna ifrågasättas, huruvida statsverket skall därmed betungas. Bestämmelsen därom står åtminstone ej i öfverensstämmelse med hvad som ansetts böra gälla för de enskilda bankerna, hvilka nödgas betala de af Konungens befallningshafvande förordnade ombud med det belopp, som af Konungens befallningshafvande bestämts. Visserligen intaga, som bekant, sparbankerna i mångt och mycket en väsentligen annan ställning till allmänheten än privatbankerna, och särskildt skilja sig dessa bankinrättningar däri, att de senare arbeta såsom affärsföretag för vinnings skull, medan sparbankerna äro till för ett oegenlyttigt betjäande företrädesvis af de mindre bemedlade. Också har staten förnuftigtvis undvikit att på något sätt beskatta sparbanksrörelsen. Men då staten uteslutande uti insättarnes intresse öfvar kontroll öfver sparbankerna och dessa numera vunnit den oerhörda omfattning, att desamma — postsparbanken ej inräknad — förvalta omkring 540 millioner kronor, bör kostnaden för en nödig och nyttig funnen kontroll från det allmännas sida icke kännas tryckande för sparbankerna.

Då jag nu ansett, att lagens stadgande om arfvode åt Konungens befallningshafvandes ombud bör effektueras,

då sparbankerna alltför väl böra kunna bära ifrågavarande kostnad och

då Konungens befallningshafvande, hvar i sitt län, bör med bästa sakkunskap och urskillning kunna bedöma sitt ombuds arbete och detta arbetes värde,

föreslår jag vördsamt, att Riksdagen måtte för sin del besluta den ändring af § 21 mom. 2 i lagen angående sparbanker den 29 juli 1892, att sista punkten skall erhålla denna lydelse:

»Verkställes undersökningen genom Konungens befallningshafvandes ombud, åtnjuter ombudet arfvode af sparbankens medel till det belopp, Konungens befallningshafvande bestämmer.»

Den i 21 § sparbankslagen anbefallda undersökning af sparbanks förvaltning är af så stor vikt och betydelse för en god och likformig utveckling af sparbanksväsendet, att den för visso bör anförtros endast åt för uppgiften väl skickade personer. Om det af motionären klandrade förhållandet, att uppdraget ej är förenadt med annan godtgörelse än traktements- och resekostnadsersättning, skulle hafva vållat Kungl. Maj:ts befallningshafvande svårigheter att finna fullt lämpliga ombud för uppdragets utförande, då funnes utan tvifvel fullgiltigt skäl att, såsom motionären ifrågasatt, höja godtgörelsen. Sådana svårigheter synas emellertid icke hafva yppat sig. Därest så skett, lärer Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande ej hafva underlåtit att fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet härå, men om någon framställning i detta afseende har utskottet intet sport. Ej heller hafva andra omständigheter till stöd för ett antagande af ofvan nämnda innehåll kommit till utskottets kännedom. Hvad motionärens framställning beträffar, innebär den tvärt om ett vitsordande, att *hittills* inga olägenheter mött. Motionärens farhågor, att ett motsatt förhållande skulle kunna väntas inträda, kan utskottet icke dela. Väl må det vara sant, såsom motionären anmärker, att i allmänhet den verkliga förmågan icke står till buds utan ett skäligt arfvode, men för uppgifter med den karaktär af offentligt förtroende, som utmärker den här ifrågavarande, torde man allt framgent kunna påräkna oegennyttigt biträde af för det allmänna bästa nitälskande aktade och sakkunnige män. Åtskilliga personer kunna antagas känna sig af sin officiella ställning manade att ej undandraga sig uppdraget, t. ex. landssekreteraren i länet, hvilken ock, enligt hvad för utskottet uppgifvits, i åtskilliga orter förrättar undersök-

*Utskottets
yttrande.*

ningen, och lärer det i betraktande af dylika personers ställning vara lämpligare, att för uppdraget ej utgår ett af Kungl. Maj:ts befallningshafvande bestämdt arfvode.

På grund af det anförda finner utskottet någon anledning ej förefinnas att tillerkänna Kungl. Maj:ts befallningshafvandes ombud vid undersökning af sparbanks förvaltning annan godtgörelse än den, de enligt det af motionären åberopade kungl. cirkuläret nu åtnjuta, nämligen enligt tredje klassen af resereglementet utgående dagtraktamente — tio kronor — och resekostnadsersättning; och utskottet ställer sig följaktligen afvisande mot förslaget om arfvodets bestämmande genom Kungl. Maj:ts befallningshafvande.

Motionären synes hafva uttalat sig för ersättningens bekostande af sparbankerna i stället för, såsom nu sker, af staten endast under förutsättning att särskildt arfvode lämnades.

Vid sådant förhållande kunde utskottet med sin ståndpunkt till motionen förbigå frågan, hvem som skall betala kostnaden för granskningen. Utskottet anser sig dock böra framhålla såsom sin mening, att sparbankernas egenskap af filantropiska inrättningar, de där utan vinst för stiftare och ledare arbeta för ett socialt och ekonomiskt viktigt syfte, allt fortfarande bör utgöra en anledning för staten att själf vidkännas utgifterna för ifrågakvarande granskning af deras förvaltning.

På grund af det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 10 mars 1905.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Reservation

af herr greve *Lewenhaupt*.

Herrar *Hedenstierna*, *F. Andersson*, *A. Olsson* och *Wiklund* hafva begärdt få antecknadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.